

**BESLUT**

2018-10-29

Dnr: 18/01466

**SAKEN**

*Uppdrag granskning*, SVT1, 2018-04-25, program om terrorattentatet på Drottninggatan i Stockholm; fråga om opartiskhet, saklighet, mediets genomslagskraft och otillbörligt gynnande

**BESLUT**

Programmet fälls i ett avseende. Ett inslag strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

**FÖRELÄGGANDE**

Sveriges Television AB ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

---

**PROGRAMMET**

Programmet handlade om den man (A) som senare kom att dömas för terrorattentatet på Drottninggatan i Stockholm år 2017, och rättegången mot honom.

I programmet fick tittaren bland annat följa försvarsadvokaternas arbete med målet. Advokaterna filmades bland annat i kontorsmiljö. Vid ett tillfälle exponerades logotypen på en receptionsdisk och på en dörr i cirka fyra sekunder. Vid två andra tillfällen exponerades logotypen på en husfasad, till att börja med i cirka sju sekunder och sedan i cirka åtta sekunder. Då logotypen syntes på receptionsdisken och den längre exponeringen på husfasaden var den tydligt placerad mitt i bild.

Under programmet intervjuades olika personer som på ett eller annat vis kommit i kontakt med A innan han utförde terrorattentatet. En kvinna som varit A:s närmaste granne intervjuades. Hon berättade bland annat följande om att A vid ett tillfälle hade frågat henne om hon ville ha hjälp att slänga sina sopor.

(Granne) – Jag sa "Nej, tack." Jag går. Jag vill inte kontakt i alla fall med, med arabiska. Jag orkar inte, jag är trött på folket. (Reporter) – Men han var inte arab? (Granne) – Ja, jag vet inte, det är samma skitjäväl. Det är samma. Det är fanatic.

I programmet sades det bland annat att A arbetat svart, att Migrationsverket avslagit hans asylansökan samt att beslut fattats om att han skulle avvisas från Sverige.

I slutet av programmet sa reportern att A under sin tid i Sverige, före attentatet, bland annat hunnit med att renovera hus på Gotland och att B var en av fastighetsägarna. Reportern sa följande.

Hur hamnade [A] där? Själv säger han att det var ett svartjobb. När jag intervjuar [B] så vill han inte kännas vid detta.

Sedan visades ett klipp från en intervju med B där bland annat följande sades.

(B) – Och det är mig du vill komma åt och du har inte ens [...] på fötterna. Vad är det för, alltså, vad är det för redaktion du har? Det är pinsamt tycker jag. [---] (Reporter) – Då säger vi så. (B) – Då säger vi så. (Reporter) – Jättebra, tack ska du ha för att du kom. (B) – Tack. (Reporter) – Synd att du inte kunde svara. (B) – Synd att du inte svarar. (Reporter) – Jag har ju svarat dig... (B) – Ja, du har svarat... (Reporter) – Jag försökte lägga fram de här grejerna, men du vill inte svara.

Programmet avslutades sedan med en skylt där det stod att hela inslaget gick att se på SVT Play.

## ANMÄLNINGARNA

En anmälare anser att en kvinna som intervjuades i programmet uttryckte hat mot araber och muslimer som utgjorde hets mot folkgrupp. Anmälaren är kritisk till att Sveriges Television (SVT) inte tog avstånd från uttalandet.

En annan anmälare anser att exponeringen av en advokatbyrås logotyp innebar ett otillbörligt gynnande av byrån. Logotypen syntes tydligt i bild vid två tillfällen under programmet. Det framstod som att bilderna klippts in helt utan människor för att illustrera och positionera den aktuella byrån. Byrån som sådan hade inte någon formell roll, varken i det juridiska eller dramaturgiska förloppet.

Några anmälare är även kritiska till intervjun med B. En anmälare anser att den avslutande intervjun var klippt så att den gav ett missvisande intryck. I den oklippta filen som funnits på Youtube säger B tydligt att han äger huset tillsammans med sin syster och svåger samt att det varit svågern som skött renoveringen av huset. Anmälaren upplevde att intervjun var tagen ur sitt sammanhang och ställer sig frågande till om detta inte strider mot de etiska reglerna om korrekt nyhetsförmedling där båda sidor ska höras. En annan anmälare ställer sig frågande till varför intervjun i princip klipptes bort.

## PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT anser att programmet stämmer överens med kraven på opartiskhet och saklighet, bestämmelserna om televisionens särskilda genomslagskraft och otillbörligt gynnande. SVT anför i huvudsak följande.

I programmet gavs publiken möjlighet att på nära håll under rättegången mot A, som sedermera dömdes för terrorattentatet, följa såväl försvarsadvokaten som åklagarens arbete i en domstolsprocess som tilldrog sig stort intresse, såväl i Sverige som utomlands.

Programmet granskade även A:s liv i Sverige fram till attacken på Drottninggatan. Genom tidigare okända vittnesmål och uppgifter kunde *Uppdrag granskning* berätta om det skuggsamhälle han levte i, med svartarbeten och olika tillfälliga anställningar. I programmet presenterades även nya uppgifter om myndigheternas misslyckande när det gällde att eftersöka A när han fått besked om att han skulle avvisas från Sverige. Sammantaget tillförde granskningen helt nya uppgifter och fördjupade bilden och kunskapen om A och attentatet på Drottninggatan.

### *Mediets genomslagskraft*

Redaktionens tolkning var att kvinnan inte talade om muslimer som grupp, som anmälaren påstår, och att hon inte heller beskrev araber som ”skit”. Redaktionens bedömde att kvinnans uttalande riktade sig mot fanatiker och kvinnans granne, A som dömdes för terrorattentatet, som visat sig vara en övertygad jihadist som nyligen begått ett terrordåd.

SVT kan förstå att kvinnans uttalande kunde uppfattas som kränkande men vill påminna om att granskningsnämnden i tidigare beslut gett programföretag utrymme att spegla det språkbruk som används av medverkande även om en del ord och uttryck kan uppfattas som kränkande.

### *Opartiskhet och saklighet*

Programmet avslutades med en så kallad puff för ett inslag i SVT Play. Den centrala kritik som framfördes i denna var huruvida ett renoveringsjobb på Gotland, som A själv påstått, varit ett svartjobb. A:s påstående om svartjobb bemöttes av B i och med att det i speakertexten sammanfattades att denne ”inte ville kännas vid detta”.

I det längre inslag som tittarna hänvisades till på SVT Play var B:s återkommande budskap just att han ”inte har med detta att göra”. Han hänvisade alla frågor om renoveringsarbetena till sin svåger, men förnekade i inslaget att han själv skulle ha betalat någon svart. B lämnade inga ytterligare svar eller förklaringar som bringade klarhet i sakförhållandena utan återkom gång på gång till sitt avståndstagande från allt som hade med renoveringsarbetet att göra. Detta återspeglades i det korta utdrag ur intervjun som avslutade puffen.

### *Otillbörligt gynnande*

En försvarsadvokat var en av huvudpersonerna i en till stora delar dokumentär skildring som beskrev arbetet bakom kulisserna vid den uppmärksammade rättegången gällande terrorattentatet. På samma vis skildrades åklagarsidans arbete från insidan.

De få bilder då advokatbyråns logotyp syntes var medvetet valda bilder, som användes som information till tittarna, antingen gällande en viss exteriör eller som en signal att programmet förflyttades till en ny miljö. Sammanlagt exponerades byråns logotyp tydligt i 12 sekunder i ett program som var 59 minuter långt. Byråns namn nämndes aldrig.

Redaktionen valde medvetet bort byråns namn i advokatens namnskylt. Han kallades där bara ”advokat” för att inte ge ytterligare exponering av byrånamnet.

Det kan även tilläggas att advokaten inte ensidigt porträtterades positivt, utan tvärtom fick svara på kritiska frågor i programmet. Det förekom inte heller positiva omdömen om företaget eller andra säljfrämjande inslag.

## **AKTUELLA BESTÄMMELSER**

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SVT ska ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (16 § i sändningstillståndet). Bestämmelsen tillämpas bland annat när det gäller program eller inslag som kan uppfattas som diskriminerande. Den innebär enligt granskningsnämndens praxis att programföretaget inte får sända program eller inslag som är uppenbart kränkande mot något av könen, mot människor med viss hudfärg, nationalitet, religion eller sexuell läggning eller mot människor med olika former av funktionsnedsättningar eller sjukdomar.

Ett program som inte är reklam får inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen. Det får inte uppmuntra till inköp eller hyra av varor eller tjänster eller innehålla andra säljfrämjande inslag, eller framhäva en vara eller tjänst på ett otillbörligt sätt (5 kap. 5 § radio- och tv-lagen). Ett gynnande kan accepteras om det är motiverat av ett informations- eller underhållningsintresse. Ju mindre sådant intresse som finns, desto mindre är också den grad av

fokusering på ett varumärke eller ett företagsnamn som kan tillåtas. Omvänt gäller att en högre grad av fokusering – och därmed gynnande – kan tillåtas om informations- eller underhållningsintresset är betydande.

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

## **GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING**

Granskningsnämnden tillämpar bestämmelserna i radio- och tv-lagen och programföretagens sändningstillstånd. Det ingår inte i nämndens uppgift att pröva frågor om hets mot folkgrupp.

### *Mediets genomslagskraft*

I programmet, som skildrade A:s tid i Sverige och rättegången mot honom, sändes ett kort inslag med en intervjuad person som gav uttryck för en uppenbart kränkande syn på personer av arabiskt ursprung. Att detta kränkande uttalande förekom och lämnades okommenterat medför att inslaget strider mot bestämmelsen om televisionens särskilda genomslagskraft.

### *Otillbörligt gynnande*

Vid tre tillfällen i programmet exponerades advokatbyråns logotyp, bland annat på en husfasad och en receptionsdisk. Vid två av dessa tillfällen förekom logotypen centralt i bild och syntes tydligt i sammanlagt cirka 12 sekunder. Genom exponeringen uppkom ett gynnande av advokatbyrån. Med hänsyn till den relativt korta tid som varumärket exponerades gick gynnandet dock inte utöver vad som kan accepteras med hänsyn till informationsintresset. Programmet strider därför inte mot bestämmelsen om otillbörligt gynnande.

### *Opartiskhet och saklighet*

Nämnden kan inte finna att det gavs en så ofullständig bild av B:s uppfattning gällande renoveringsarbetet på Gotland att det medför någon överträdelse av kraven på opartiskhet och saklighet.

Detta beslut har fattats av Malin Bonthron, Staffan Dopping, Malin Bergström, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Kristina Åberg efter föredragning av Jenny Grass.

På granskningsnämndens vägnar

Malin Bonthron

Jenny Grass

---

*Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.*